

Motion till riksdagen

1987/88:So24

av Ingrid Ronne-Björkqvist (fp)

med anledning av prop. 1987/88:160 om befruktning utanför kroppen

---

Sedan många år pågår forskning på befruktade ägg och embryon i vårt land. Forskningen har bl. a. fått till effekt att befruktning utanför kroppen bedrivs vid ett tiotal kliniker. Verksamheten är inte bara synnerligen resurskrävande och tekniskt komplicerad. Den är också i högsta grad kontroversiell ur etisk synpunkt. Behandlingsmetoden har blivit ett faktum och utvecklats till en praxis, och tusentals människor har invaggats i föreställningen att befruktning utanför kroppen är en självklar rättighet som led i behandling vid ofrivillig barnlöshet. När hanteringen nu äntligen skall regleras i lag är risken därför stor att riksdagen alltför snabbt glider förbi frågan, om verksamheten över huvud taget bör bedrivas. Man kan frestas att enbart försöka göra det bästa möjliga av en redan befintlig situation. Jag är, liksom bl. a. RFSU, Fredrika Bremerförbundet och Frikyrkorådet, synnerligen tveksam till befruktning utanför kroppen. Tveksamhet har också framförts från många forskare, inte minst bland genetikerna. Jag anser att verksamheten bör förbjudas till dess riksdagen får tillfälle att anlägga en helhetssyn på de etiska frågorna kring det mänskliga livets början.

Ett viktigt vägskal

I propositionen anges: "Jag kan inte se att det är någon stor skillnad från etisk synpunkt mellan att befrukta en kvinnas ägg utanför kroppen med sperma från hennes make eller sambo och att genom ett kirurgiskt ingrepp öppna äggledarna så att befruktning på naturlig väg kan ske." Citatet tyder på att regeringen förbisett den allvarligaste invändningen mot tekniken. När man öppnar möjligheten att manipulera med befruktade ägg och embryon utanför kvinnans kropp har man överskridit en ny och mycket avgörande gräns. Det är anmärkningsvärt att man inte med ett ord berör i propositionen vilka möjligheter som tekniken kan leda till i form av genmanipulation, kvalitetskontroll och "rasförädling". Forskning på befruktade ägg och embryon innebär ett manipulerande med livets innersta väsen på ett sätt som kan medföra stora risker för en icke önskvärd utveckling och en kränkning av människovärdet. Ett minimikrav innan riksdagen legaliserar en verksamhet, som på sikt kan få förödande effekter för hela mänskligheten, är att regeringen presenterar ett förslag som ger en helhetssyn på hela problemkomplexet med etiska frågeställningar kring livets början.

Tekniken kostar – vem betalar priset?

Mot. 1987/88

So24

I kapplöpningen om att först ha lyckats med att "göra barn" utanför kvinnans kropp har kvinnor över hela världen fått betala ett högt pris. Brådskan har varit så stor att den noggranna förberedelse som brukar vara självklar innan nya behandlingsmetoder införs, t. ex. forskning genom djurförsök, har försumrats. I stället har kvinnor fått tjäna som "försökskaniner" vid behandlingsförsök som både inneburit stora risker och varit plågsamma och som i början ledde till levande födda barn i bara enstaka procent av fallen. Fortfarande är det högst 15–20 % av de behandlade kvinnorna som föder ett barn och riskerna med utomkvedshavandeskap, flerbarnsbörd och missfall är fortfarande stora. Ingen har ännu gett sig tid att undersöka eventuella risker för både kvinnan och barnet med den hormonbehandling som är en förutsättning, för att många ägg skall mogna samtidigt. Vad blir effekten för de 80–90 % där behandlingen misslyckas? Fixeras de ytterligare i vanföreställningen att barnlöshet är en sjukdom och att en "riktig" kvinna måste kunna föda barn? Vilken beredskap finns att hjälpa dem att bearbeta den fördröjda sorgereaktion och att lösa de känslomässiga konflikterna kring deras barnlöshet?

Sannolikt kommer metoden aldrig att ge fullgoda resultat, eftersom ca 40 % av äggen "normalt" har kromosomavvikelser som gör att de inte kan utvecklas till något barn. Även en stor del av spermierna har sådana avvikelser. En förutsättning för att få acceptabla behandlingsresultat är att vi tillåter den genetisk kvalitetskontroll av det befruktade ägget. Det skulle i förlängningen kunna leda till att endast kvalitetskontrollerade barn får rätt att födas.

Krasst ekonomiskt motsvarar varje levande fött barn efter befruktning utanför kroppen 300–500 000 kronor i kostnader. Är det inte rimligt att i första hand prioritera forskning och behandling av sjukdomar som medfört att äggladaren ärrat igen, och befruktning utanför kroppen därför blivit aktuell? Om t. ex. förebyggande behandling av klamydiainfektion som är den i särklass vanligaste orsaken till steriliteten, skulle få motsvarande resurser skulle med all säkerhet flera barn kunna födas än vad som nu kan ske med befruktning utanför kroppen. Genforskning om orsaker till att ägg och spermier har kromosomavvikelser och bättre ekonomiskt stöd i samband med adoptioner borde också prioriteras. I dag kostar en adoption i genomsnitt 40 000 kr., medan befruktning utanför kroppen är gratis. Det kan medföra en styrning mot en komplicerad och etiskt tveksam teknik i stället för adoption.

Nej till befruktning utanför kroppen

I propositionen anges att "defekta ägg" inte bör användas för implantation. Det preciseras inte vad som avses med defekta ägg, och formuleringen öppnar därför möjligheten till kartläggning av arvsanslag och urval av genetiskt "perfekta" individer. I propositionen anges också att "annan forskning än metodforskning inte bör förekomma". Vad innebär metodforskning? Kan det t. ex. inrymma rätt att förändra arvsanslag hos embryon

för att på sikt förhindra att "defekta ägg" implanteras?

Mot. 1987/88

So24

"Tekniken bör inte användas för att enbart för forskning skapa befruktade ägg" sägs det i propositionen. Den formuleringen hindrar inte en snabb utbyggnad av tekniken i huvudsaklig avsikt att få tillgång till eftertraktade befruktade ägg och embryon för forskning. Befruktning utanför kroppen är ju en förutsättning för att man ska få tillgång till ägg och embryon.

En analys av faror och eventuella fördelar med den aktuella tekniken måste utgöra själva grunden för riksdagens ställningstagande till befruktning utanför kroppen. Riksdagen har enhälligt ställt sig bakom socialutskottets uppfattning i SOU 1986/87:7 där det framförs att regeringens förslag till riksdagen bör läggas fram "så samlat som möjligt, så att riksdagen ges tillfälle att anlägga en helhetssyn på de etiska frågeställningar, som den medicinska utvecklingen kring det mänskliga livets början aktualiserar". Skrämmande exempel från andra länder visar att det är mycket svårt att logiskt motivera och bevara fasta men godtyckliga gränser och överenskomna villkor för den biologiska reproduktionshanteringen. Därför bör både befruktning utanför kroppen, frysning av befruktade ägg och framställning av embryon för forskning förbjudas i avvaktan på att riksdagen ges tillfälle att anlägga en helhetssyn på de etiska frågeställningarna kring det mänskliga livets början.

Hemställan

Med anledning av det anförda hemställs

1. att riksdagen hos regeringen begär ett förslag som ger möjlighet att anlägga en helhetssyn på de etiska frågeställningarna kring livets början,
2. att riksdagen hos regeringen begär förslag till förbud mot befruktning utanför kroppen, djupfrysning av befruktade ägg och embryon samt framställning av befruktade ägg för forskning i avvaktan på att det förslag som avses i motionens första yrkande kan presenteras riksdagen.

Stockholm den 20 april 1988

Ingrid Ronne-Björkqvist (fp)